

John Shank:

“We zouden meer in verzet moeten gaan, ook al betekent dat eenzaamheid!”

De boerenfilm is helemaal terug als filmgenre in België. Na 'Rundskop' maakte de Amerikaanse Belg John Shank zijn langspeelfilmdebuut met het in Frankrijk op een boerderij opgenomen L'HIVER DERNIER, goed voor een selectie voor de sectie Giornate degli autori op het jongste filmfestival van Venetië. — FREDDY SARTOR

FILMMAGIE: Mogen we L'HIVER DERNIER als een boerenfilm omschrijven?

JOHN SHANK: Ik wou het hebben over land, over aarde en grond, over ruimte. Land als een thuis. Voor Johann, het hoofdpersonage in de film, is land noodzakelijk want hij heeft het nodig om op te werken en hij heeft het gekregen; het was zijn erfenis. Het is iets waarvoor hij moet zorgen. Ik wou het hebben over die specifieke link, die band tussen mens en land. Zo is het eigenlijk begonnen. Snel kwamen dan de vragen: Wie is het hoofdpersonage? Wat zou de band zijn met het land? Zou hij zich net door het land opgesloten voelen? Wie zijn de personen in zijn omgeving? Hoe is hun band met het land? Dat vormde de basis voor de film. Ik wou ook nadenken over de positie van het personage in de wereld vandaag. Ik zag een figuur, gekweld door pragmatische, administratieve, economische en sociale problemen. Hij moest ook het gevoel hebben deel uit te maken van een veel groter geheel zowel in termen van ruimte als van tijd. Deze ideeën wou ik visualiseren; ik wou ruimte filmen, werken met natuur en met een jonge kerel.

Wat is de plaats daarin van traditie?

J. SHANK: Wel ja, traditie in de zin van hoe je leeft met wat je gegeven is. Hoe je ervoor zorgt of er net tegen vecht, ermee worstelt, het veranderen van waarden zonder over de oude te oordelen. Ik werd vaak aangesproken over de film in verband met

die evolutie in waarden en in cultuur. Daarover gaat de film niet echt voor mij. Het is niet de wereld die beslist wat de waarden zijn maar het zijn wij, die erin leven, die dat bepalen. De personages in de film stellen zich vragen over waarden, wat hun positie is binnen de cultuur, hoe ze in het leven vooruit geraken en wat belangrijk voor hen is. Uiteindelijk wou ik een film maken over een landbouwer, een jonge man op het platteland die bereid is om waarden, om wat hem dierbaar is, voor het onbekende in te ruilen.

Toch is in L'HIVER DERNIER de clash, het conflict voelbaar tussen traditie en moderniteit?

J. SHANK: Onderhuids is er sprake van een clash tussen traditie en de moderne wereld. Maar ik wou het geenszins dramatiseren. Ik wou geen personage dat een radicaal standpunt inneemt. Voor mij is zijn verzet een akte van liefde. Meer dan wat anders. Hij haat de moderne wereld niet, hij wil zijn afkomst afschermen. Hij verzet zich op die manier tegen een moderne wereld die zo snel evolueert dat er geen tijd rest om zich aan te passen. Dat zorgt ervoor dat hij wordt uitgesloten en op een gegeven moment accepteert hij dat ook. Is er nog plaats op de wereld voor hen die niet met de moderne wereld willen mee evolueren? Dat is ook een vraag die duidelijk aan bod komt in de film. De geschiedenis leert ons dat er altijd marginale groepen zijn geweest die tegen

de samenleving in verzet kwamen. In de westerse wereld van vandaag, waarin ik leef, worden dergelijke haarden van verzet hoe langer hoe meer genegeerd. We ontkennen steeds meer het bestaan van mensen die op een andere manier leven, op een andere manier geloven. Dat is zeer gewelddadig in mijn ogen! We zouden wat meer en beter naar de wereld moeten luisteren, dan zouden we misschien bepaalde zaken helderder zien, zoals bijvoorbeeld welke richting we uitgaan. We luisteren onvoldoende naar menselijke gevoelens. En waar leidt ons dat heen? Ik denk dat we allemaal meer als het hoofdpersonage moeten zijn en verzet durven bieden, ook al betekent dat eenzaamheid.

Een boer is het hoofdpersonage. Dat wil zeggen noeste arbeid, wroeten, een stroeve aard. Wat heb je als regisseur je acteur Vincent Rottiers meegegeven?

J. SHANK: Rottiers is een fantastische jonge acteur. Ik gaf hem het scenario en nadat hij het had gelezen reageerde hij enthousiast. Niet alleen over de emoties die aan bod komen in het verhaal, ook over de praktische zaken die hij moest doen zoals bijvoorbeeld werken met koeien. Hij was enorm geëngageerd. Toen we begonnen te werken merkte ik dat hij een zeer instinctieve acteur is. Hij wist perfect wat van hem werd verlangd. Over psychologie hebben we niet al te veel gepraat. Tien dagen voor de opnames hebben

wij rondgelopen op de locatie: een boerderij (in Frankrijk, Massif Central). Tien dagen lang waren wij boeren. Rottiers observeerde alles heel discreet tot in detail. Ik vind het ritme heel belangrijk. Hij keek hoe mensen leven op een boerderij, hoe alles in zijn werk gaat, hoe de boer wandelt, hoe hij met zijn dieren omgaat... Hij was zeer gefocust. En hij doet graag zijn ding. Wanneer een scène voor een tweede maal werd opgenomen, vroeg ik heel concrete dingen zoals 'je hoofd wat meer naar links', 'sta op en ga naar ginder'... Vaak details. Hij is een heel genereuze acteur; hij is bereid om de camera heel veel te geven.

Land, aarde... Heb je je visueel laten inspireren door bepaalde schilders?

J. SHANK: Vooraleer ik met film bezig was wist ik meer over schilderkunst. Schilderijen hebben me altijd ongelooflijke verhalen verteld. Ik ben opgegroeid met schilderkunst; er werd thuis veel over gepraat en ik ging ook vaak naar musea met mijn ouders. Voor sommige van mijn kortfilms werkte ik met specifieke verwijzingen, meestal Vlaamse schilders zoals Spilliaert en Permeke. Toch zit in deze film geen enkele referentie naar schilderkunst. Voor *L'HIVER DERNIER* heb ik met dezelfde *director of photography* en *production designer* gewerkt als voor mijn korte films. Zij kennen mij en weten goed wat ik probeer te bereiken. Samen hebben we wel schilderijen en films bekeken. Los daarvan, schilderijen zijn een schitterende bron van inspiratie. Ik vind het belangrijk om schoonheid te filmen of toch om schoonheid te zien in bepaalde zaken. Zeker in deze film omdat het een sobere, donkere prent is en toch is schoonheid in deze hopeloosheid te vinden, in het verdriet en in de pijn. Ik wil dat mensen zich niet blindstaren op het negatieve, ze moeten ook het mooie kunnen zien. Die visie komt, denk ik, zowel van mijn emotionele kijk op de zaken als van schilderijen. Een goed voorbeeld hiervan zijn de piëta's: een moeder houdt haar dode zoon in haar armen. Het is een droevig tafereel maar tegelijk ook heel mooi.

Voor een boer is de stilte heilig, dus moet het niet zo gemakkelijk zijn geweest om

“Ik wil dat mensen zich niet blindstaren op het negatieve, ze moeten ook het mooie kunnen zien”.

de juiste muziek te kiezen. Hoe en waarom ben je bij DAAU terecht gekomen?

J. SHANK: Ik wilde graag met hen samenwerken. Hun muziek bevat tal van natuurlijke elementen. Het is *organic music*. Ze spelen muziek op zo'n manier waardoor ik onmiddellijk voelde dat we iets gemeen hadden. Hun muziek leeft. Muziek in een film is enorm moeilijk. Iemand zoals wijlen de Italiaanse cineast Pier Paolo Pasolini is hierin een echte meester. Hij kon als geen ander de juiste muziek onder de juiste scène plaatsen. Gewoon perfect. In het begin was ik totaal niet met muziek voor de film bezig. Ik wou vooral het ritme van de natuur en de seizoenen benadrukken en mijn doel was om de acteurs en de crew in die richting te duwen. Het fascinerende aan film, vind ik, is het filmproces. Ik ben bezig met het verhaal en het verwerken, het gieten van het verhaal in beelden.

De titel van de film L'HIVER DERNIER klinkt nogal onheilspellend, zelfs wat apocalyptisch?

J. SHANK: De film gaat deels over verlies en over dood. Het was evenwel niet de bedoeling om het zo apocalyptisch te doen klinken. Dat is een vraag die vaak terugkomt. De echte apocalyps in de film voor mij is de situatie van de boer, die alsmäär minder houdbaar wordt in de wereld en tegenover de anderen. Dat is de apocalyps. Zijn band met de natuur en met andere mensen verdunt alsmäär en verschuift naar een zekere somberheid. Wat de film voor mij net niet apocalyptisch maakt, dat zijn de kinderen. Op het einde van de film staan de kinderen er; zij voelen zich alleen in een hopeloze wereld waar niemand om hen geeft. Zij waren getuige van de pijn, van het verdriet van de jonge man. Maar ze waren er. En ook al wilde niemand iets overbrengen, er is hen wel iets gegeven. Daarin zit hoop! Ook in continuïteit is hoop terug te vinden.

INTERVIEW BRUSSEL – 28 FEBRUARI 2012
— VERTALING MATHIEU MORRET

Een bespreking van *L'HIVER DERNIER* verscheen in *Filmmagie* 623 in de Rubriek Bios